

چگونه توانستم مشکل پرخاشگری محمدرضا، دانش آموز پایه ی پنجم ابتدایی را بهبود ببخشم؟

امید مظفری^۱

^۱ دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان شهید مدرس سنندج، کردستان، ایران

چکیده

این تحقیق که به چگونگی برطرف نمودن مشکل پرخاشگری محمدرضا، دانش آموز پایه پنجم ابتدایی به روش اقدام پژوهی پرداخته است. با توجه به عنوان بیان شده، هدف تحقیق برطرف کردن یا بهبود بخشیدن مشکل پرخاشگری دانش آموزی به نام محمدرضا است که داشتن زندگی آرامی را برای خانواده اش به یک آرزو مبدل ساخته است. در این پژوهش از ابزارهای گوناگونی چون: مشاهده کردن، تهیه پرسشنامه باس-پری، مصاحبه کردن، مراجعه کردن به منابع مختلف اینترنتی به دنبال یافتن علل پرخاشگری محمدرضا بودم. با تشخیص این موضوع که از یک طرف شرایط روحی و روانی حاکم بر خانواده محمدرضا و از طرف دیگر عوامل بیرونی عامل ایجاد این مشکل بوده است. در پی ارائه راهکارهایی مانند: «تشویق کردن محمدرضا، مشاوره و گفتگو با خانواده محمدرضا، توجه به خواسته های وی و...» قدمی برداشتیم و از این طریق درصدد برآمدیم که این مشکل را کاهش دهیم.

واژه های کلیدی: پرخاشگری، شخصیت، پرسش نامه باس پری، مشاهده، شخصیت، اعمال پرخاشگرانه

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

پرخاشگری مفهومی بسیار پیچیده دارد. پرخاشگری می‌تواند باعث آسیب رساندن به دیگران از نظر عاطفی و جسمی بشود و از این نظر تحت تأثیر عوامل موقعیتی و روان شناختی و از سوی دیگر عوامل ژنتیک و زیست شناختی قرار دارد. با این وجود بارون و ریچاردسون (۱۹۹۴) در تعریف پرخاشگری نشان داده اند که هدف این گونه رفتارها تخریب و آسیب رسانی به یک موجود زنده و اموال اوست؛ رفتاری که سبب بروز واکنش های دفاعی و اجتنابی از سوی قربانی می گردد. این مشکل در هر سنی رخ می دهد و دلایل خاص خود را دارد. یکی از مشکلات جوامع امروزی نیز همین است که به مقابله با این عوامل می پردازد. از این رو توجه به مسائل بهداشت روانی و پیشگیری ناهنجاری های مربوطه اهمیت دوچندانی پیدای می کند. میزان برخورداری جوامع از امکانات به یک مساوات نیست و متأسفانه پیشرفت نیز در هر جامعه متفاوت است و همین پیشرفت در بین طبقات غیر قابل برخورداری بیشتر مشاهده می شود. مورد مطالعه در این پژوهش نیز محمدرضا، دانش آموز پایه پنجم ابتدایی است که جزو همین طبقه محسوب میشود که دچار مشکل پرخاشگری شده است. امیدوارم که بایاری سایر عوامل تاثیر گذار همانند: معلم، مدیر، مربیان، خانواده و سایر افراد بتوانیم مشکل او را بهبود ببخشیم.

بیان مساله

اینجانب امیدمظفری دانشجوی رشته آموزش ابتدایی در حال حاضر در دانشگاه فرهنگیان کردستان مشغول به تحصیل می باشم. همانطور که بیان شد در راستای افزایش تجربه، به یک دانش آموز در یکی از مدارس شهرستان قروه برخورد کردم. این مدرسه دارای ۶ پایه می باشد. این مدرسه از لحاظ جغرافیایی در داخل شهر و نزدیک به مراکز پررفت و آمد شهری می باشد. مدرسه دارای حجم زیادی از دانش آموزی باشد که دارای یک مدیر، سه معاون (پرورشی، اجرایی و آموزشی) و یک مربی پرورشی می باشد. هر پایه دارای دو کلاس و در مجموع ۱۲ معلم می باشد. با توجه به علاقه خود در مبحث روانشناسی مقطع ابتدایی تصمیم گرفتم که از تجربیات پیشین خود در جهت حل و بهبود مشکلات و مسائل به جود آمده که در روند آموزش اخلاقی ایجای می کند، بهره گیرم. از آن جایی که شلوغ بودن و ناآرامی و به ویژه پرخاشگری یکی از صفاتی است که در برخی کودکان مشاهده میشود؛ در راستای بیان مسأله، انگیزه انجام این پژوهش و حل مسأله ی پرخاشگری محمد رضا لازم می دانم که بگویم:

پس از صحبت با معلم پایه پنجم ابتدایی و انجام هماهنگی، در بدو ورود به کلاس سعی بر این بود که با دانش آموزان کلاس آشنا شوم و سپس پس از چند روز دقت در رفتار دانش آموزان کلاس متوجه رفتار غیر عادی محمدرضا شدم. او در هنگام نشستن پاهایش را مدام تکان می دهد و هم کلاسی هایش را اذیت می کند و از معلم می خواهد جاییش را عوض کند و او را به نیمکت های دیگر منتقل کند. دوستان او به معلم گله می کنند که همیشه به شوخی یا جدی توی سر دوستانش می زند. او به نوعی زورگویی را ابزاری قرار داده و از آن در جهت آسیب رساندن به دانش آموزان دیگر برآمده است. زنگ های تفریح باقیه دانش آموزان دست به یقه می شود. او دانش آموزان دیگر را تهدید می کند که شکایت او را نزد مسئولین مدرسه نبرند و الا به آنها آسیب می زند. او بر دوستان و هم کلاسی هایش داد و فریاد می زند. در حین اجرای کارهای آزمایشگاهی با هم گروهی هایش بحث می کند و دعوا را به پا می کند. همین عامل باعث شده که در کلاس به حرف های معلم گوش ندهد. مطالبی که بیان می شود و او خواسته میشود که فعالیت های مربوط در کلاس را انجام دهد، به حال خود رها می کند. مدام از معلم اجازه می گیرد که بیرون برود. دقتی برای او نمانده است. هم کلاسی هایش دیگر حاضر به پذیرش او در گروه خود نیستند. اما جالب است بیان کنم که در کمال تعجب او در زنگ های ورزش با هم کلاسی های خود بازی نمی کند و با دانش آموزان پایه های دیگر هم بازی میشود. او در زنگ ورزش و فعالیت های مربوط به آن نوعی آرامش دارد و حتی در فعالیت های مدرسه همانند: انجام مراسمات - قرائت نیایش در صبحگاهی - نقشی برجسته

دارد و به این اعمال واکنش مثبت نشان می دهد. تمامی مراحل که برای رسیدن به نتیجه مطلوب سپری شده است به طور کامل در بخش های بعدی به توضیح آن پرداختیم. همه ای اینها برای من سوالات قابل تاملی را به وجود آورد. این سوالات:

۱ - ۲- آیا تربیت غلط او، موجب اختلال پرخاشگری محمدرضا شده است؟

۲ - ۲- آیا او دچار کمبودی عظیم در خود شده است، که این رفتار را انجام می دهد؟

۳ - ۲- آیا او می خواهد با پرخاشگری، توجه دیگران را به خود جلب کند؟

۴ - ۲- چه راه حل هایی برای مشکل وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت تحقیق:

به نظر می رسد ارائه یک تعریف برای اصطلاح پرخاشگری که مورد قبول همگان باشد امکان پذیر نیست زیرا نظرگاه های متفاوت درباره این که آیا باید پرخاشگری را بر اساس نتایج ملموس و عینی آن و یا بر اساس نیت و مقاصد شخصی افراد تعریف کنیم، باعث پدید آمدن تعریف های متفاوتی از پرخاشگری شده است: برخی از روانشناسان پرخاشگری را رفتاری می دانند که موجب آسیب دیگران شود یا بالقوه بتواند به دیگران آسیب بزند. این آسیب می تواند بدنی مانند کتک زدن، لگد زدن و گاز گرفتن، یا لفظی مانند ناسزاگویی و فریاد زدن و یا حقوقی، مانند به زور گرفتن چیزی باشد. (هزی پاول ماسن و همکاران، ۱۳۷۷، ص ۴۲۵ و ۴۲۶) یکی از مشکلات عمده مدارس ما کمک نکردن به دانش آموزان مشکل دار است. (میر کمالی، ۱۳۷۹، ص ۷) اختلالات رفتاری همواره از علل و عوامل مخل زندگی عادی بشر محسوب می شود. و موجبات رنج و زحمت والدین و اطافیان را فراهم می سازد و فردی که اختلال رفتاری (ناسازگاری دارد هم خود را عذاب می دهد و هم دیگران را به زحمت می اندازد و گاهی این رفتار به حدی شدید است که موجب رنج و عذاب افراد عادی کوچه و خیابان نیز می گردد. و گاه افراد را از راه تحصیل و ادامه آن نیز باز می دارد. و به کار هایی مانند اعتیاد - بد دهنی و انحرافات دیگر اخلاقی مبتلا می گرداند (حمزه گنجی، ۱۳۸۷، ص ۵۳) لذا بر ما خدمتگزاران حوزه آموزش و پرورش یک تکلیف است که با استفاده از منابع گوناگون و شیوه های صحیح نسل جوان و آینده ساز کشور را هدایت کنیم. به عقیده فروید عامل اصلی اختلالات رفتاری را با بد در دوران کودکی افراد جستجو نمود. طبق تحقیقات به عمل آمده میتوان دو عامل خانوادگی و مدرسه ای را نام برد. اهمیت و ضرورت این تحقیق از اینجا ناشی شده که دانش آموز مورد نظر این اقدام پژوهی مشکلیش احتمالاً کاهش خواهد یافت. زیرا وقتی علت مشخص شود راه حل هم مشخص و در نتیجه مشکل نیز حل خواهد شد و نتایج بدست آمده از آن می تواند در موارد مشابه مورد استفاده سایر دست اندر کاران امر تعلیم و تربیت قرار گیرد. همانطور که می دانیم یافتن راه حل این موضوع می تواند زمینه پیشگیری چنین مشکلاتی را در آینده فراهم سازد.

هدف تحقیق:

هر تحقیق شامل یک سری هدف کلی و جزئی میشود. بنابراین در این بخش به ذکر اهداف کلی و جزئی می پردازیم:

هدف کلی:

بهبود بخشیدن مشکل پرخاشگری محمدرضا (دانش آموز پایه پنجم ابتدایی)

اهداف جزئی:

- کاهش ناسازگاری با هم کلاسی ها محمدرضا
- کاهش پرخاشگری و قهرکردن محمدرضا در خانه
- علاقمند کردن محمدرضا به کارهای گروهی و کلاسی
- کمک به پیشرفت تحصیلی محمدرضا از راه کاهش پرخاشگری

پیشینه پژوهش:

انواع پرخاشگری

پرخاشگری وسیله ای: «اگر رفتاری در جهت رسیدن و دستیابی به هدفی خارجی انجام گیرد پرخاشگری وسیله ای تلقی میشود» (بناب، ۱۳۷۴).

در این نوع پرخاشگری فرداً قصد حمله به دیگران یا اذیت کردن آنها را ندارد. مثلاً شخصی ممکن است از تهدید استفاده کند تا دیگران را به انجام دادن خواسته های خود وادار نماید. (همان، ۱۳۷۴) پرخاشگری خصمانه «هر نوع رفتاری که هدفش آزار یا آسیب رساندن به موجود زنده دیگری است» (بارون، ۱۹۷۷). تفاوت پرخاشگری بدنی با کلامی، تفاوت بین آزار جسمی و حمله با کلمات؛ پرخاشگری فعال با غیرفعال، تفاوت بین عمل آشکار و صورت در عمل و پرخاشگری غیرمستقیم بدون برخورد رودر رو است. (بناب، ۱۳۷۴)

گردآوری داده ها:

برای گردآوری اطلاعات از روش های متفاوتی می توان بهره گرفت. در راستای بررسی علت پرخاشگری محمدرضا، توصیف این وضعیت موجود با استفاده از جمع آوری اطلاعات از طریق یافته های محیطی و جمع آوری یافته های علمی صورت گرفت. در این تحقیق از مشاهده کردن، مصاحبه کردن، تهیه پرسشنامه باس-پری و همچنین استفاده از مدارک جمع آوری شده استفاده کردیم.

مشاهده: همانطور که می دانیم روزهای ابتدایی آغاز سال تحصیلی جدید فرصتی برای شناخت دانش آموزان توسط معلم می باشد. این شناخت می تواند از طریق راه های مختلفی صورت بگیرد. پرسیدن از معلمان دیگر، بررسی پرونده تحصیلی و راه های دیگر امکان پذیر است. محمدرضا رفتارهای درونش را بروز می داد و همین عاملی بود که به طور واضح بتوان فهمید که محمدرضا، ظاهرش نشانه باطنش است. به همین دلیل تصمیم گرفته شد تا درسه کلاس متفاوت ریاضی، هنر و ورزش رفتار او را مورد مشاهده قرار دهیم. انتخاب این کلاس هابه این دلیل بود که هر کدام موقعیت متفاوتی داشتند و همین عاملی بود تا رفتار او را در سه محیط بسنجیم. در ذیل به ذکر مشخصات مشاهده خود می پردازیم:

نام مشاهده شونده: محمدرضا

نوع مشاهده: غیرمستقیم (علت انتخاب این نوع مشاهده متوجه نشدن محمدرضا و تاثیر نگذاشتن او بر نتیجه تحقیق بود)

مشاهده گر: دانشجو معلم امید مظفری

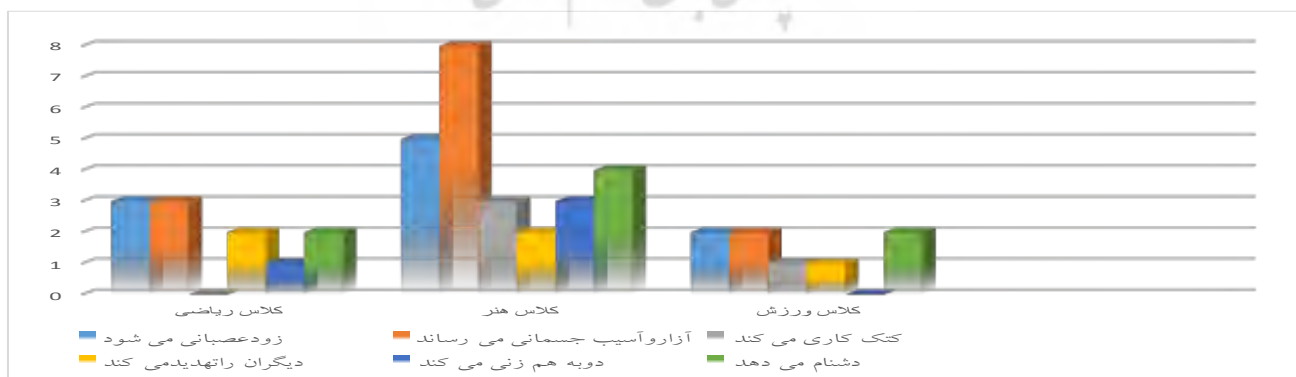
مکان مشاهده: کلاس های ریاضی، هنر و ورزش (که در محیط باز بود)

مدت زمان صرف شده جهت مشاهده: در مجموع ۳ ساعت

پس از مشاهده، جدولی مطابق جدول صفحه بعد طراحی شده و انواع رفتارهایی که بر اثر این مشکل به وجود می آید، ذکر شد. در هر کلاس رفتارهای تعیین شده مشاهده شد و تعداد دفعات تکرار توسط محمدرضا مورد ارزیابی قرار گرفت و ثبت شد.

ردیف	رفتارها (محمدرضا)	تعداد دفعات تکرار			مجموع ۳ ساعت	درصد
		کلاس ریاضی (۱ ساعت)	کلاس هنر (۱ ساعت)	کلاس ورزش (۱ ساعت)		
۱	زود عصبانی می شود	۳ مورد	۵ مورد	۲ مورد	۱۰ مورد	۲۲/۷۳٪
۲	آزار و آسیب جسمانی می رساند	۳ مورد	۸ مورد	۲ مورد	۱۳ مورد	۲۹/۵۴٪
۳	کتک کاری می کند	-	۳ مورد	۱ مورد	۴ مورد	۹/۰۹٪
۴	دیگران را تهدید می کند	۲ مورد	۲ مورد	۱ مورد	۵ مورد	۱۱/۳۶٪
۵	دوبه هم زنی می کند	۱ مورد	۳ مورد	-	۴ مورد	۹/۰۹٪
۶	دشنام می دهد	۲ مورد	۴ مورد	۲ مورد	۸ مورد	۱۸/۱۹٪
	مجموع	۱۱ مورد	۲۵ مورد	۸ مورد	۴۴ مورد	۱۰۰٪
	درصد	۲۵٪	۵۶/۸۱٪	۱۸/۱۹٪	۱۰۰٪	

جدول ۱. بررسی تعداد دفعات تکرار رفتار محمدرضا قبل از اجرای راهکارها

نمودار ۱. مقایسه میزان پرخاشگری محمدرضا در سه ساعت درسی

تجزیه و تحلیل و تفسیر نمودار و جدول شماره ۱:

بررسی جدول شماره ۱ و همچنین نمودار شماره ۱ نشان می دهد که بین ساعات درسی که محمدرضا مورد مشاهده قرار گرفت، در کلاس هنر که دانش آموزان آزادی بیشتری در انجام تکالیف و فعالیت هانسیب به کلاس های دیگر دارند، عوامل افزایش دهنده رفتار محمدرضا بیشتر بوده است. در بین این سه کلاس، کلاس ورزش با توجه به علاقه محمدرضا به ورزش با دانش آموزان پایه های کمتر، کمترین میزان پر خاشگری را داشته است. در کلاس ریاضی با توجه به اینکه هم شامل فعالیت وهم تدریس و ارزشیابی بود معلم تسلط بیشتری داشته و از این جهت میزان پر خاشگری نسبت به کلاس هنر کمتر بود. از طرفی بیشترین پر خاشگری محمدرضا به این شکل بود که زود عصبانی می شد و به دوستانش آزار و اذیت جسمانی می رساند. بنابراین باید به دنبال راهی برای کاهش پر خاشگری او باشیم.

روش مصاحبه:

در این مرحله با استفاده از روش مصاحبه ی باز، نظرات مدیر مدرسه، یکی از مربی ها (مربی پرورشی) و خانواده محمدرضا را در خصوص موضوع جو یا شده و پاسخها و داده ها جمع آوری شد تا در قسمت تجزیه و تحلیل و تفسیر بررسی گردد. در این قسمت به مصاحبه مدیر مدرسه محمدرضا می پردازیم. مدیر آموزشگاه در ابتدای بیان کرد که محمدرضا پنج سال است که در این مدرسه تحصیل می کند و وضعیت خانوادگی مناسبی دارد. محمدرضا تک فرزند بوده و همانطور که می دانیم خصوصیات اخلاقی و رفتاری اینگونه افراد متفاوت است به همین دلیل محمدرضا زود رنج و حساس بار آمده است و همیشه می خواهد در کارها رهبری کند. او به فعالیت های مدرسه علاقه دارد ولی به علت درگیری و مشاگره با همکلاسی و دوستانش مورد بازخواست قرار می گیرد. در نتیجه مدیر رفتارهای او را از جهت رفتارهای شایسته ی یک دانش آموز با انضباط مورد تایید ندانست و نهایتاً پر خاشگری محمدرضا را تایید کرد. در ادامه به مصاحبه با یکی از مربی پرورشی پرداختیم. مربی پرورشی مدرسه، محمدرضا را جزء دانش آموزان فعال مدرسه می داند و معتقد است که در انجام مسئولیت های محول شده به محمدرضا کمال رضایت را دارد. او علت روی آوردن محمدرضا به این کار را محرومیت از دوستان می داند. او قبول ندارد که در کارها او رهبری را به دست نگیرد. او نیز پر خاشگری محمدرضا را تایید و به عینه در جلسات پرورشی مطرح کرده بود. ادامه دار بودن رفتارهای او باعث شده بود تا برنامه های این حوزه بی نتیجه بماند. در ادامه برای تکمیل این فرایند، تصمیم بر این شد که با مادر محمدرضا ملاقاتی ترتیب داده شود. پس از صحبت با ایشان، اختلال رفتاری محمدرضا تایید شد و به مواردی اشاره کردند: پدر محمدرضا شغل آزاد دارد و خود نیز خانه دار هستم. وضعیت مالی مناسبی داریم، محمدرضا با من راحت تر است و با توجه به اینکه پدر محمدرضا، او را بخاطر پر خاشگری هایش دعوا کرده بنابراین از پدرش حساب می برد. او در خانه بسیار لجباز و یک دنده است. این رفتار در مهمانی رفتن ها آشکار می شود و زود با همسالان خود دعوا می کند. بابت هر قضیه ساده قهر می کند. در هنگام عصبانیت اشیا را پرتاب می کند. او به ورزش فوتبال علاقه دارد. اما بیش از حد به بازی های رایانه ای می پردازد. بخاطر این رفتار او مواظب هستیم که مبادا حرف زدن با او موجب شود ناراحت و گریان به اتاق مراجعه و در را ببندد.

تجزیه و تحلیل و تفسیر مصاحبه ها:

در هر مصاحبه چند سوال ثابت داشتیم که اولین سوال این بود:

۱- آیا محمدرضا رفتار پر خاشگرانه دارد؟ که همه در این رابطه اتفاق نظر داشتند و آن را تایید می کردند.

۲- از همه آن ها خواسته شده بود که عوامل مشترک رفتار او را مطرح کنند که به: تک فرزند بودن محمدرضا- نوع برخورد پدر و مادر محمدرضا با او- انجام بیش از حد بازی های رایانه ای اشاره شد.

۳- این رفتار پر خاشگرانه چه مشکلاتی را برای او به وجود می آورد؟ باعث افت تحصیلی و ناکامی او- طرد شدن از گروه های کلاسی و دوستانه و سلب مسئولیت ها از او میشود.

۴- برای کاهش و یا حذف این رفتار پر خاشگرانه چه پیشنهادی دارند؟ دادن مسئولیت به او- استفاده درست و به موقع از تشویق و تنبیه- توجه کافی به درخواست ها و نیازهای محمدرضا اشاره شد.

در مجموع همه به رفتار پر خاشگرانه محمدرضا اذعان داشتند و عوامل پر خاشگری را تمامی موارد شماره ۲ دانستند. همچنین باید به دنبال اصلاح ناتوانی والدین در کنترل محمدرضا باشیم و آن ها را نیز از این جهت یاری برسانیم. در مرحله بعد به ارائه پرسشنامه باس- پری می پردازیم.

نسخه جدید پرسشنامه پر خاشگری که نسخه قبلی آن تحت عنوان پرسشنامه خصومت بود، توسط باس و پری (۱۹۹۲) مورد بازنگری قرار گرفت. این پرسشنامه یک ابزار خود گزارشی است که شامل ۲۹ عبارت و چهار زیر مقیاس است، که عبارت است از پر خاشگری بدنی (PA)، پر خاشگری کلامی (VA)، خشم (A)، و خصومت (H)، آزمودنی ها به هر یک از عبارات در یک طیف ۵ درجه ای از: کاملاً شبیه من است (۵)، تا حدودی شبیه من است (۴)، نه شبیه من است (۳)، تا حدودی شبیه من نیست (۲)، تا به شدت شبیه من نیست (۱). دو عبارت ۹ و ۱۶ به صورت معکوس نمره گذاری می شوند. نمره کل برای پر خاشگری با مجموع نمرات زیر مقیاس ها بدست می آید.

کلید نمره گذاری پرسشنامه پر خاشگری باس و پری: پر خاشگری بدنی، شامل ۹ عبارت: ۲- ۵- ۸- ۱۱- ۱۳- ۱۶- ۲۲- ۲۹- ۲۵، پر خاشگری کلامی، شامل ۵ عبارت: ۴- ۶- ۱۴- ۲۱- ۲۷، خشم، شامل ۷ عبارت: ۱- ۹- ۱۲- ۱۸- ۱۹- ۲۳- ۲۸، خصومت، شامل ۸ عبارت: ۳- ۷- ۱۰- ۱۵- ۱۷- ۲۰- ۲۴- ۲۶

اعتبار و روایی پرسشنامه پر خاشگری:

پرسشنامه پر خاشگری دارای اعتبار و روایی قابل قبولی است. نتایج ضریب با آزمایی برای چهار زیر مقیاس (با فاصله ۹ هفته) ۸۰/۰ تا ۷۲/۰ و همبستگی بین چهار زیر مقیاس ۳۸/۰ تا ۴۹/۰ بدست آمده است. جهت سنجش اعتبار درونی مقیاس از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج نشانگر همسانی درونی زیر مقیاس پر خاشگری بدنی ۸۲/۰، پر خاشگری کلامی ۸۱/۰، خشم ۸۳/۰ و خصومت ۸۰/۰ بود.^۶

مجله پژوهش و مطالعات علوم اسلامی				
سال سوم، شماره ۲۳، خرداد ۱۴۰۰				
کاملاً شبیه من نیست	تا حدودی شبیه من نیست	تا حدودی شبیه من است	کاملاً شبیه من است	نکات
			*	بعضی از دوستانم فکر می کنند عجول و تندخو هستم.
			*	اگر برای دفاع از حقوقم لازم باشد به زور متوسل شوم، این کار را خواهم کرد.
		*		وقتی مردم نسبت به من خوش رفتار هستند، تعجب می کنم که چه می خواهند.
			*	وقتی با دوستانم مخالف باشم، آزادانه به آن ها می گویم.
			*	وقتی خیلی عصبانی شوم، چیزها را می شکنم.
			*	وقتی دیگران با من مخالفند، نمی توانم برای اثبات نظراتم به آنها، استدلال کنم.
		*		دوست دارم بدانم چرا گاهی اوقات احساس خیلی بدی نسبت به امور دارم.
			*	گاهی اوقات، نمی توانم اصرار درونی ام را برای صدمه زدن به شخص دیگر، کنترل کنم.
*				من خُلق ملایمی دارم.
		*		در ابراز دوستی به اشخاص غریبه، بدگمان و مشکوک هستم.
			*	تا کنون پیش آمده که، افراد آشنا را ترسانده ام.
		*		سریع عصبانی شده، ولی به آسانی آرام می شوم.
			*	اگر شدیداً خشمگین شوم، ممکن است به دیگران صدمه بزنم.
	*			وقتی مردم مرا آزار می دهند، شاید به آن ها بگویم که چه فکری درباره آن ها می کنم.
		*		گاهی حسادت می کنم.
			*	نمی توانم برای آسیب زدن به افراد، دلیل قانع کننده ای بیآورم.
		*		گاهی احساس می کنم روش ظلمانه ای را در زندگی پیش گرفته ام.
			*	به سختی خشمم را کنترل می کنم.
	*			وقتی نتیجه نمی گیرم، رنجشم را نشان می دهم.
		*		گاهی حس می کنم دیگران پشت سرم به من می خندند.
		*		اغلب خودم را مخالف با دیگران می بینم.
			*	اگر کسی مرا بزند، من هم او را می زنم.
			*	گاهی حس می کنم مثل یک بشکه باروت آماده انفجار هستم.
	*			به نظر می رسد مردم همیشه می خواهند خرابکاری کنند.
		*		تاکنون مواردی پیش آمده که افرادی مرا هل داده اند، و ما دست به گریبان شده ایم.
			*	می دانم که «دوستان» پشت سرم صحبت می کنند.
			*	دوستانم می گویند کمتر منطقی هستم.
			*	گاهی بدون هیچ دلیلی کنترلم را از دست می دهم.

پرسه
شناسه
ه
پرخ
اشگ
ری
باس
پری
که
توس
ط
مح
درض
اتکه
یل

سال سوم، ۱۳۹۵

کمی بیشتر از دیگران نزاع و زدو خورد می کنم.

گزینه	تعداد	درصد
کاملاً شبیه من است	۱۶	۵۵/۱۷٪
تا حدودی شبیه من است	۸	۲۷/۵۹٪
نه شبیه من است، نه شبیه من نیست	۳	۱۰/۳۴٪
تا حدودی شبیه من نیست	۱	۳/۴۵٪
کاملاً شبیه من نیست	۱	۳/۴۵٪
مجموع	۲۹	۱۰۰٪

نمودار ۲. مقایسه درصدی گزینه های تکمیلی پرسشنامه

جدول ۲. مقایسه میزان و درصد گزینه های تکمیلی پرسشنامه

تجزیه و تحلیل و تفسیر پرسش نامه:

پس از بررسی پاسخ های مربوط به پرسشنامه تکمیل شده توسط محمدرضا، گزینه های انتخابی او به ترتیبی که در نمودار شماره ۲ منعکس گردیده اس شده است، همچنین در جدول ۲ میزان و درصد گزینه های تکمیلی پرسشنامه نیز ذکر شده است. با توجه به کلیدنمره گذاری و همچنین بیشترین گزینه ی انتخابی محمدرضا در دویخش (کاملاً و تا حدودی شبیه من است) بوده است. بنابراین براساس پرسشنامه باس پری، پرخاشگری محمدرضا تشخیص داده شد.

انتخاب راه حل ها:

راه حل ۱- در ابتدای تحقیق که رفته رفته نسبت به محمدرضا و علایق اش شناخت پیدا کردم همچنین باتکیه بر اطلاعاتی که از روش های گردآوری اطلاعات همانند: مشاهده، مصاحبه و پرسشنامه عوامل پرخاشگری محمدرضا بیان شد و اگرنگاهی انداخته شود لازم بود تا راه حل هایی را برای هر کدام از عوامل بیان کنیم تا در نهایت به یک راه حل برای حل مشکل محمدرضا بپردازیم. بنابراین در ادامه به ذکر راه حل در باره یکی از مشکلات محمدرضا که همان رابطه با پدر و مادرش می باشد، می پردازیم. برای عملی شدن راه حل نیاز به هماهنگی با والدین محمدرضا بود. پس راه حل اول دادن آزادی عمل بیشتر به او بود که طوری که نوعی محدودیت هم در آن باشد. مثلاً؛ با توجه به علاقه محمدرضا به فوتبال اجازه داده شود که در این رشته فعالیت کند و از طرفی علاوه بر ایجاد رابطه با افراد دیگر، توجه والدین به نیازهایش را حس کند و همچنین مشکل او نیز برطرف شود. هرچند به نتیجه رسیدن این راه حل زمانبر بود اما انجام گرفت.

جمع آوری اطلاعات ۲:

پر خاشگری محمدرضا بر روی تغذیه او تاثیر گذاشته بود. از این رو پس از مشورت والدین او با متخصص تغذیه این مشکل را برطرف نموده و او را در کلاس آموزشی فوتبال ثبت نام کردند. ولی آنها در مقابل خواستند که محمدرضا بازی های رایانه ای را کم کند و به تکالیف و درس هایش بپردازد. والدین محمدرضا و بخصوص مادر او پس از گذشت یک مدت مشخص، اینگونه گفت که: توجه به درس هایش افزایش یافته است، کمتر عصبانی میشود و به تبع آن هم قهر کردن او به ندرت اتفاق می افتد.

تجزیه و تحلیل شواهد به دست آمده ۲: این تحلیل نشان می دهد که همکاری محمد رضا با والدینش نشان از پیشروی راه حل بوده و نتایج خوبی هم به همراه دارد. به دست آمدن نتایج خوب من رادرسیدن به هدفم نزدیکتر می کرد اما این نتایج کافی نبود برای کامل کردن تحقیق ارائه راه حل دیگری اینبار در فضای مدرسه لازم بود.

راه حل ۲- همانطور که در ابتدای بیان شد محمد رضا علاقه زیادی به رهبری و سرگروه شدن در یک گروه یاب به عهده گرفتن مسئولیت داشت. از طریق همین علاقه او یک مسئولیت واگذار شد. با هماهنگی معلم محمد رضا، مسئولیت دستیار معلم به او محول شد تا از طریق این مسئولیت بیشتر در کنار معلم خود باشد. با گرفتن این مسئولیت، محمد رضا کاملاً سرگرم و مشغول کارهای کلاسی می شود و این کار ما را به چندین هدف رساند. اول اینکه احترام گذاشتن به خواسته و نیازش که باعث ایجاد انگیزه در او می شد چرا که مهم بودن رادراو باروری کرد؛ دوم اینکه به درس هایش توجه بیشتری می کند و از طرفی وقتی برای آزار و اذیت به همکلاسی هایش رانداشت.

جمع آوری اطلاعات ۳: در مدت زمانی که محمد رضا مسئولیت دستیار معلم را بر عهده داشت، از نظر درسی پیشرفت خوبی داشت، میزان پر خاشگری هایش کاهش محسوسی داشت، رابطه اش با همکلاسی ها خیلی بهتر شده بود، میزان درگیری هایش روز به روز کمتری شد. او به خوبی می دانست که هرگونه خطایی از سمت او موجب سلب مسئولیتش می شود بنابراین تمام تلاشش را به کار می برد که آن را حفظ نماید.

تجزیه و تحلیل شواهد به دست آمده ۳: این راهکار در کنترل رفتار محمد رضا بسیار کارآمد بود. با همکاری مسئولین آموزشگاه و والدین محمد رضا میزان پر خاشگری او رو به کاهش بود. اما لازم است تا راهکار دیگری به کار گرفته شود به طوری که این بهبود تا مرز کامل شدن پیش برود.

راه حل ۳- راهکار جدیدی که در این بخش به آن اشاره می شود. در ابتدای کار از مربی پرورشی آموزشگاه درخواست کردم فعالیت های کم تری در زمینه ی پرورشی و بهداشت به محمد رضا واگذار کنند تا او بتواند به درس هایش اهمیت بیشتری بدهد و وقت بیشتری را سرمایه گذاری کند و بتواند مشکلات درسی خود را برطرف نماید. از این طریق اومی تواند در زمینه ی درسی و ورزشی موفق شود. این راهم متوجه شدم که محمد رضا به تنهایی مسبب تنش در کلاس نیست بلکه همکلاسی هایش او را با صحبت کردن های بی مورد تحریک می کنند. علاوه بر تذکره به آنها، محمد رضا نیز با بت رفتار درستی مورد تشویق قرار می گرفت.

جمع آوری اطلاعات ۴: این راهکار ساده تاثیر خیلی خوبی داشت و کاهش فعالیت های پرورشی و افزایش کارهای کلاسی و گروهی و ورزشی موجب پیشرفت اومی شد. او رشته مورد علاقه اش را به خوبی پیگیری می کرد. بالاخره، تشویق به موقع رفتارهای صحیح محمد رضا روحیه ی پر خاشگری او را بسیار تغییر داده و از هر فرصتی برای تشویق و تحسین شدن استفاده می شد.

تجزیه تحلیل شواهد به دست آمده ۴: حذف عوامل پر خاشگری محمد رضا بهترین راه حل برای متعادل سازی رفتار او بود. او در فعالیت های گروهی و کلاسی به خوبی شرکت می کرد و دیگر مخالفتی نمی کرد. انتخاب او به عنوان کاپیتان در تیم ورزشی، انگیزه او را چند برابر کرده بود.

تهیه گزارش و ارزیابی: پس از به کارگیری راه حل ها، روشهای متفاوت در یک بازه ی زمانی مشخص شاهد کاهش پر خاشگری محمد رضا بودیم. والدین از تغییرات رفتار او خرسند بودند و پی بردند که در ایجاد رفتار پر خاشگری محمد رضا تاثیر داشتند. همکاری مدرسه با بنده خیلی کمک کننده بود و خود عوامل مدرسه نیز تغییرات را شاهد و نظاره گر بودند. هر چند تمام سعی ما در حل کامل مشکل بود اما مشاهده مواردی که زود عصبانی میشد کاملاً طبیعی بود چرا که در سن محمد رضا کاملاً عادی است. چیزی که در این تحقیقات خیلی مهم است داشتن صبر و حوصله می باشد. داشتن شکیبایی است که موفقیت را تضمین می کند. در ادامه به ارائه

گزارش نهایی که برای اطمینان یافتن از نتایج به دست آمده است لازم بود در همان سه کلاس رفتار او را مورد مشاهده و مورد مقایسه قرار دهیم.

ردیف	رفتارها (محمد رضا)	تعداد دفعات تکرار			مجموع ۳ ساعت	درصد
		کلاس ریاضی (۱ ساعت)	کلاس هنر (۱ ساعت)	کلاس ورزش (۱ ساعت)		
۱	زود عصبانی می شود	-	۳ مورد	۱ مورد	۴ مورد	۳۰٪/۷۶
۲	آزار و آسیب جسمانی می رساند	۱ مورد	۲ مورد	۱ مورد	۴ مورد	۳۰٪/۷۶
۳	کتک کاری می کند	-	۱ مورد	-	۱ مورد	۷٪/۱۶۹
۴	دیگران را تهدید می کند	-	-	-	-	۰
۵	دوبه هم زنی می کند	۱ مورد	-	-	۱ مورد	۷٪/۱۶۹
۶	دشنام می دهد	۱ مورد	۱ مورد	۱ مورد	۳ مورد	۲۳٪/۰۷
مجموع		۳ مورد	۷ مورد	۳ مورد	۱۳ مورد	۱۰۰٪
درصد		۲۳٪/۰۷	۵۴٪	۲۳٪/۰۷		۱۰۰٪

جدول ۳. دفعات تکرار رفتار محمد رضا بعد از اجرای راهکارها

جدول ۳. مقایسه میزان پر خاشگری محمد رضا در سه ساعت درسی

در نتیجه با مقایسه جدول همامی توان دریافت که در طول بازه زمانی رفتار پر خاشگرانه محمد رضا کاهش محسوس داشته است. از آن جایی که این اختلال در هرسنی میتواند اتفاق بیفتد و باعث به وجود آوردن مشکلاتی برای فرد و جامعه شود باید تلاش نمود تا ریشه چنین مشکلاتی نباشد و او از این طریق سلامت جامعه حفظ شود. در این تحقیق نمونه بارزی از این پر خاشگری را بیان کردیم و تمام سعی و تلاش خود را در جهت حل مشکل محمد رضا با همکاری خانواده و مسئولین مربوط به کار بستیم. همچنین راه های اصلاح پر خاشگری هم بیان شده است. برای اصلاح و کنترل پر خاشگری راه حل هایی عنوان شده است که به طور اجمال عبارتند از: ۱- آگاهی دادن ۲- آشنا کردن کودک به حقوق دیگران ۳- رفع ناکامی ها ۴- ایجاد محیط صمیمی ۵- آماده کردن کودک برای ایجاد دوستی ها ۶- ایجاد سرگرمی و اشتغال ۷- نادیده گرفتن (فتحی آشتیانی، ۱۳۹۰) بنابراین نتایج نیز هم بر همین مبنای بود. در پایان نیز می توان پیشنهاداتی را بیان نمود از قبیل:

- ۱- آیین نامه تربیتی مدارس مورد اصلاح و بازنگری قرار گیرد.
- ۲- تاثیر مسئولیت دادن به دانش آموزان را دست کم نگیریم.

۳- به نیازها و خواسته های منطقی کودک و دانش آموز توجه کنیم.

۴- با توجه به پیشرفت جوامع، پیشرفت در تمامی ارکان حاصل شود.

منابع

- ۱- محی الدین بناب، مهدی (۱۳۷۷). روانشناسی انگیزش و هیجان. تهران: نشر دانا، چاپ اول، ص ۵۵، ص ۵۶، ص ۶۱.
- ۲- هزی پاول ماسن و همکاران، رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید یاسایی، تهران، مرکز نشر، چاپ دوازدهم، ۱۳۷۷، ص ۴۲۵ و ۴۲۶.
- ۳- میرکمالی، سیدمحمد (۱۳۷۹). روابط انسانی در آموزشگاه، تهران: یسپرون.
- ۴- گنجی، حمزه (۱۳۸۷). آزمونهای روانی (مبانی نظری و عملی)، ناشر: ساوالان
- ۵- فتحی، آشتیانی، و داستانی، محبوبه. (۱۳۹۰). آزمون های روان شناختی ارزشیابی شخصیت و سلامت روانی، تهران: انتشارات بعثت، چاپ پانزدهم، ۱۳۹۸.

6. Buss, A. H., & Perry, M. (1992). The Aggression Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63, 452-459

